

Quaestio Rossica – Egy fiatalos folyóirat felnőtte válásának folyamata

Quaestio Rossica – Process of a Juvenile Journal of Becoming an Adult

This article seeks to present the last years of the peer-reviewed academic journal *Quaestio Rossica* from the beginnings to our days. The journal was founded in 2013, but during these seven years it has become an important academic journal in the area of Russian studies. The author introduces the objectives of the foundation as well as the quality criteria expected of authors by the editorial board. Namely, why it was founded, who can publish in the journal, what kind of contributions are welcome. Then, the article goes on assessing how the journal could attain its main objectives. To that end, the author presents the summary of some of the articles published in the journal. Besides, he also introduces different statistical data concerning the journal accessed from the web, and the website “www.elibrary.ru”. The most important data are as follows: how many articles were published in the journal, how many times these articles were cited. On the whole, the journal attained its main objectives: it has become a bridge among Russian and foreign (not Russian) scholars, and it is possible to publish in it articles of various disciplines falling in the range of Russian culture.

Keywords: Russian studies, *Quaestio Rossica*, Yekaterinburg, Ural Federal University, review

András Bencze – Ph.D. student in History, Historical Russistics Doctoral Programme, Department of Eastern and Central European History and Historical Russistics, Faculty of Humanities, Eötvös Loránd University (Hungary, Budapest, 1088 Múzeum krt. 6-8.) e-mail: bencze.andris@gmail.com

2013-ban, hét évvel ezelőtt egy új folyóiratot alapítottak Oroszországban, amelyet *Quaestio Rossica*-nak neveztek el. Az alapítóintézmény az Uráli Föderatív Állami Egyetem volt, s szerkesztői is erről az egyetemről kerültek és kerülnek ki mind a mai napig. A *Quaestio Rossica* magát egy „kritikai, tudományos folyóiratnak” tekinti, amely a bölcsészettudomány különböző diszciplínáinak (kultúr-, művészettörténet, történelem, archeológia, nyelvészet és irodalomtudomány) ad teret Oroszország tanulmányozásában.¹ Az elmúlt hét évben összesen

¹ „Impresszum”, *Quaestio Rossica*, № 1 (2013): 3. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020. február 8.)

huszonnégy számuk jelent meg, és a *Quaestio Rossica Könyvtárban* további öt monográfia is napvilágot látott.

Ez már lehetővé teszi, hogy lassan az új évtizedbe lépve számot vessünk, honnan hova jutott a folyóirat. Sikerült-e teljesíteni azokat a célokat, amelyeket a legelején kitűztek maguk elé? Jelen tanulmányomban a fenti kulcskérdésre adott válasz keresése közben kívánom bemutatni a *Quaestio Rossica* elmúlt hét évét.

I. Célok és felépítés

A folyóirat megalapításakor a szerkesztőbizottság öt tagból állt. A főszerkesztő Francine-Dominique Liechtenhan volt, aki egészen 2019-ig töltötte be ezt a szerepet. A felelős szerkesztők Dmitrij Alekszejevics Regyin és Larisza Sztjepanovna Szoboljeva voltak. Előbbi a történelemtudományért, míg utóbbi a kulturológiáért és a filológiáért felelős. A recenziók Marija Arkagyjevna Litovszkajához tartoztak, míg a felelős szerkesztő pozíciót Rusztam Talgatovics Ganyiev töltötte be. Többek között az ő munkásságuknak köszönhető, hogy 2013-ban létrejöhett a folyóirat.

A *Quaestio Rossica* alapításánál az egyik legfontosabb célkitűzés egy nemzetközi platform létrehozása volt a bölcsészettudomány szerteágazó problémáit kutató szakemberek számára. A név megválasztása is részben ezt tükrözi. A *Quaestio Rossica* „egy sokjelentésű tartalom – Oroszország kérdései, kutatásai, felfedezése.”² Liechtenhan úgy fogalmaz erről az első szám bevezetőjében, hogy a folyóirat egy új jelenség a tudományos folyóiratok piacán, amelynek az első számú feladata, hogy megszilárdítsa a kapcsolatokat az Oroszország történetével és kultúrájával foglalkozó oroszországi és külföldi kutatók között. Ezzel próbálják integrálni a ruszisták családjába a szerzők új generációját. Második célként a professzionális közösség figyelmét próbálják felkelteni a regionális kutatóközpontok iránt, mivel ezek kívül esnek Oroszország akadémiai és egyetemi központjai „hivatalos” hierarchiáján. Harmadik céljuk pedig, hogy egy interdiszciplináris kiadvánnyá váljanak: emiatt is szándékoznak teret adni nemcsak a történészeknek, hanem a filológusoknak, kulturológusoknak, művészettörténészeknek is. Szintén feladatuknak tekintik eddig kiadatlan források publikálását és egyes elfelejtett, vagy nem eléggé megbecsült kutatók „rehabilitálását” a szovjet időkből.

² „многозначный смысл – вопросы, исследования, открытие России”, О нас, концепция журнала, *Quaestio Rossica*, URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/about> (Hozzáférés: 2020. február 9.)

Liechtenhan írásában a legvégére hagyta a folyóirat legfontosabb célját: az európai, amerikai, ázsiai ruszista iskolák összehasonlítását az orosz tudományos tendenciákkal és folyamatokkal.³

Az egyes lapokat több kisebb rovatra osztották fel: „Problema volumnis”, „Disputatio” és a „Conceptus et conceptio”, továbbá „Origines”, „Hereditas nomina et schole”, „Sciencia et vita”, „Dialogus”, illetve „Controversia et recensiones”. A „Problema volumnis”-ban a folyóirat főszerkesztői által megadott témákkal kapcsolatban várnak tanulmányokat. A „Disputatio”-ban egyéb releváns problémáknak adnak helyet. A „Conceptus et conceptio” rovatban teoretikus, eszmetörténeti disputákat, a különböző forrásokhoz való új megközelítések indoklását várják. Az „Origines” részben, ahogy a neve is jelzi, új forrásokat szeretnének megjelentetni. A bölcsészettudományok történetével kapcsolatosan a „Hereditas: nomina et scholae” c. rovatban lehet publikálni. A „Scientia et vita” ismert kutatók életét szeretné bemutatni, velük kapcsolatos visszaemlékezésekkel, elbeszélésekkel. „Controversiae et recensiones” a bölcsészettudományok párbeszédében játszik fontos szerepet, ahol különböző monográfiákat, tanulmányköteteket és tudományos projekteket találhatunk.

II. A folyóirat eddigi tevékenysége

A *Quaestio Rossica* 2013 óta minden évben megjelentetett legalább egy lapszámot. Az első évben ugyan csak egyet, de 2014-ben már hármat, 2015 óta pedig évente négyet. Ezen időszak alatt több mint 430 cikk került publikálásra. Ezeknek közel 73%-a orosz nyelvű, 20%-a angol, míg 3,5%-a francia, vagy német nyelvű írás. Átlagban 18 cikket publikáltak egy számban. Fiatal folyóirat lévén ez dicséretre méltó mennyiség, figyelembe véve, hogy például a *Novaja i Novejsaja Isztoria* is nagyjából ennyi szokott közölni.⁴

Oroszországi tudományos lapként érthető, hogy az orosz nyelvű tanulmányok dominálnak, ahogyan az angol nyelv elsőbbsége is a német és a francia előtt. Véleményem szerint mégis kiemelendő, hogy – amint láttuk –, a cikkek közel 20%-a angol nyelvű, illetve, hogy nem volt olyan szám, amely ne tartalmazott volna idegennyelvű írást.

³ F. D. LIECHTENHAN, “Préface de l’éditeur, *Quaestio Rossica*”, № 1 (2013): 7–9. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020. február 9.) DOI: 10.15826/qr.2013.1.001

⁴ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a fent említett folyóiratnak évente nem négy, hanem hat száma jelenik meg.

Érdemes megvizsgálnunk a *Scimago Journal & Country Rank* oldalát, mivel a *Quaestio Rossica* maga is erre hivatkozik. Eszerint 2014 és 2018 között egy igen jelentős „minőség emelkedésen” ment át a jekatyerinburgi folyóirat. 2014-ben a filológiai tanulmányok még a legrosszabb, Q4-es besorolást kapták, de a történelemmel, a kulturológiával vagy a művészettörténettel foglalkozó írások is csupán a Q3-as szintet érték el. 2018-ra a filológiai és kulturológiai témájú publikációk már Q2-be, míg a történeti, művészettörténeti és irodalmi cikkek Q1-be kerültek.⁵

Szignifikáns ugyanakkor az idézések száma is, ami tudománymetria szempontból markánsan mutatja egy-egy folyóirat minőségét, jelentőségét. Az idézett dokumentumok mennyisége 2014 és 2019 között 13-ról 200-ra ugrott. Az idézett tanulmányok a következőképpen alakultak az említett időszakon belül: 1 (2014), 13 (2015), 47 (2016), 11 (2017), 19 (2018). A 2016-os évben volt eddig a legkevesebb olyan cikk, amelyet idéztek, ezt követi a 2015-ös, 2014-es, 2017-es, végül pedig a 2018-as év.

Az *elibrary* statisztikai adatsora szerint 2019-ig összesen 498 cikk született és huszonnégy szám jelent meg. Ugyanitt azt is kiemelik, hogy a RINC-ben⁶ eddig 656 hivatkozás található a lappal kapcsolatosan. Fontos megemlíteni, hogy a SCIENCE INDEX alapján 2019-ben a 718-ik helyet foglalta el a *Quaestio Rossica* az összes tudományos folyóiratot figyelembe véve, míg a történelmi témájúak között már a 12. volt Oroszországban. A folyóirat fejlődése látványos és megkérdőjelezhetetlen, ami jól tükröződik abban, hogy az alapítást követő második évben az említett ranglistán még csak az 1875. helyet foglalta el. Az idő folyamán egyre több és több szerző publikált a folyóiratban, 2013-ban csupán 12-en, míg 2019-ben már 91-en. Ezen számokba beleértendőek mind a régi, mind pedig az új szerzők, akik száma évről évre nő. 2013-ban még csak tizenketten voltak, de a 2019-es évben már 66-an. A folyóirat a cikkek megtekintését és letöltését tekintve is pozitív mutatókkal rendelkezik. A 2013-as számot eddig összesen 213-an nézték meg, míg a 2019-ben a lapnak már 12066 megnyitása volt, ami közel ötvenhatszerez növekedést jelent. Ugyanezen két évben először 54-szer, majd 1094-szer töltötték le az említett rendszerben cikkeket, ami hússzoros növekedést mutat.

⁵ Quartiles, *Scimago Journal & Country Rank*,
URL: <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21100821147&tip=sid&exact=no> (Hozzáférés: 2020. február 17.)

⁶ RINC, oroszul РИНЦ, egy abbreviatúra, aminek a jelentése „Российский индекс научного цитирования”, azaz a tudományos idézés oroszországi indexe.

Az elmúlt időszakban mindegyik lapnak volt egy vezető témája.⁷ A legelső, bevezető tanulmányt Dmitrij Regyin írta „Átmeneti időszakok, a történelmi tudás hatalma és dialektikája: kulturális-szemiotikai olvasat” címmel.⁸ Ebben párhuzamot von I. Péter időszaka és a mai között, amennyiben a történelemnek a hatalom szempontjából van egy legitimációs funkciója. Szintén szót ejt a történelem tankönyvekről és az új orosz állami „tankönyvi minimumról”, ahogyan azt a magyar kollégái is megtették 2014-ben.⁹ Megállapítja, hogy az államhatalomnak joga van egyes tankönyveket előnyben részesíteni, mivel „az oktatási rendszer – állami”. Ugyanakkor D. A. Regyin szerint, még ha joga is van arra, hogy egyetlen tankönyvet engedélyezzen az állam, ezt csak akkor teheti, ha az könyv valóban szakszerűen lett megírva.¹⁰ Sőt, a végén kimondja a talán a legnagyobb igazságot, és nemcsak az orosz, de a magyar történelemoktatással kapcsolatosan is: „Nem azok [tankönyvek] formálják a kritikai gondolkozást, a patriotizmus [...] érzését, hanem az ember, a tanár.”¹¹

A 2014. év első száma a háború kulturális emlékezetével foglalkozott. A lap különlegessége a magyar olvasó számára, hogy első magyarként megjelent Szvák Gyula írása is a magyar ruszisztikáról. A szerző bemutatja a hazai ruszisztika történetét a kezdetektől napjainkig. Külön kitér kollégáira és tanítványaira. Ezáltal az (orosz) olvasó betekintést nyert egy külföldi ruszisztikai társaság munkásságába, eredményeibe.¹²

A második számban egyebek között egy érdekes várostörténeti munkát is találunk.¹³ A szerző Mangazeja városát mutatja be, az oroszok és a helyi lakosok kapcsolatát, a helyi és az állami hatalom megosztását stb. A város egyik különlegessége, hogy gazdaságát tekintve Velikij Novgoroddal hasonlítja össze a szerző. Legelőször a rövid történetét mutatja be, hogy a XVII.

⁷ A lap témájának a „Problema volumnis” rovat tartalmát vettem, mivel a borítókön ez mindig megjelent, mint az aktuális szám fő kérdése. Ugyanakkor adott esetben nem egy, hanem két vagy három ilyen téma is bekerülhetett a „Problema volumnis”-ba.

⁸ Д.А. РЕДНИ, «Переходные эпохи, власть и диалектика исторического знания: культурно-семиотическое прочтение», *Quaestio Rossica*, № 1 (2013): 43–52. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/94/60> (Hozzáférés: 2020. március 3.) DOI: [10.15826/qr.2013.1.005](https://doi.org/10.15826/qr.2013.1.005)

⁹ SZVÁK GYULA (szerk.), *Vita az új orosz történeti koncepcióról* (Budapest: Russica Pannonica, 2014)

¹⁰ «Переходные эпохи, власть и дидактика исторического знания: культурно-семиотическое прочтение», 49.

¹¹ Uo. 50.

¹² ДЮЛА СВАК, Будапештская школа руссиеведения: итоги и перспективы, *Quaestio Rossica*, № 1 (2014): 241–260. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/101/66> Hozzáférés: 2020. március 3.) DOI: [10.15826/qr.2014.1.035](https://doi.org/10.15826/qr.2014.1.035)

¹³ СЕРДЖО БЕРТОЛИССИ, «Вольный город в России XVII. в.: Мангазея на реке Таз (1601–1672)», *Quaestio Rossica*, № 2 (2014): 252. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/120/83> (Hozzáférés: 2020. március 3.) DOI: [10.15826/qr.2014.2.053](https://doi.org/10.15826/qr.2014.2.053)

században alapították, majd gyorsan városi rangot kapott.¹⁴ V. M. Maszalszkim még az 1600-as évben érte el a Taz folyó vidékét, s már 1601-ben megalapított egy erődöt, egész pontosan egy „osztrog”-ot.¹⁵ A „Szmuta” időszakában a város kulcsszerepet játszott a Szibériában elkezdődött orosz kolonizációban. Fontosságát jól jelzi, hogy a megalapítása után pár évvel már Mangazeja feladata lett a helyi lakosságtól beszédni a „jaszak”-ot. Sőt, még I. Jakab angol király is szeretett volna itt kiépíteni egy gazdasági központot országa számára.¹⁶

A következő év első lapszámának egyik fő témája a „Külföldiek Oroszországban” volt. Bemutatásra került August von Kotzebue, aki a XIX. század elején megjárta Szibériát is. A cikk szerzője, Klaus Steinke¹⁷ három részre osztotta írását. Az első felében a német drámaíró és költőt mutatja be. Az írás második részében Kotzebeu művei¹⁸ általános ábrázolásáról esik szó. A harmadik, utolsó részben pedig Kotzebue művének Tobolszk városáról írt részeit mutatja be a szerző. Fontos kiemelni, hogy szemben más nyugat-európai szerzőkkel, Kotzebeu-nak nincs szándékában Oroszországot negatív képben feltüntetni. Írása középpontjában Tobolszk városa áll, mivel „ez volt az első város, amelyben több-kevesebb időt töltött el, s ahol megszerezhetette és feldolgozhatta az első benyomásait”.¹⁹ Beszámol a helyi piacról, ahol sok import áru található mind Európából, mind pedig Kínából. Kotzebeu fontosságát Klaus Steinke végül abban látja, hogy „Kotzebeu-ra nemcsak a Szibéria-kép értelmezésének jó példajaként, hanem a német-orosz kulturális kapcsolatok fejlesztése aktív úttörőjeként is lehet tekinteni”²⁰

A folyóiratban a megfogalmazott elvárásoknak megfelelően más bölcsészettudományi diszciplínák is teret kapnak. A 2015-ös év második számának egyik témája például „Az ösztönök ábrázolása Oroszország művészi kultúrájában”.²¹ A harmadik számban újra

¹⁴ Uo. 253–254.

¹⁵ A tanulmány szerzője maga később el is magyarázza mi a különbség a „gorod” és „osztrog” között. Három fontos eltérést állapít meg: 1) védőfalak jelenléte az erődön belül, 2) a lakosok többsége a városfalon belül él és 3) a városban található a terület adminisztratív központja. Uo. 254.

¹⁶ Uo. 256–257.

¹⁷ КЛАУС ШТАЙНКЕ, «Записки Августа фон Коцебу о Тобольске начала XIX. века.: к восприятию Сибири немцами», *Quaestio Rossica*, № 1 (2015): 71–83. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/145/104> (Hozzáférés: 2020. március 10). DOI: 10.15826/qr.2015.1.080 (Továbbiakban: Kotzebue)

¹⁸ Kotzebue írását többször is kiadták oroszul, utoljára, ahogy a szerző írja, 2001-ben: КОЦЕБУ, А. ФОН. Достопамятный год моей жизни: воспоминания, (Москва: Аграф, 2011)

¹⁹ Eredeti idézet: „был первым городом в котором он остановился на более или менее долгое время, где мог собрать и переработать основательные впечатления...” Uo. 77.

²⁰ Eredeti idézet: „Коцебу можно назвать не только хорошим примером объективизации образа Сибири у немцев, но и активным первопроходцем в разумном развитии немецко-российского культурного обмена.” Uo. 81.

²¹ Образы стихий в художественной культуре России, *Quaestio Rossica*, № 2 (2015), URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/153/111> (Hozzáférés: 2020. március 6.)

megjelenik a helytörténet, de már szélesebb kontextusban. Olga Jermakova a jekatyerinburgi brit-orosz együttműködést mutatja be az Urál térségében – különös tekintettel a krími háború időszakára. Munkájához hivatalos, ügykezelési dokumentumokat, illetve okiratokat használt fel. A szerző kitér az orosz-angol technikai együttműködésre, ami például az Urálban is tapasztalható volt. A XIX. század második felének legelején egy hajóépítő-brigád dolgozott az uráli gyárakban James Carrom vezetésével. Ebben az időszakban rengeteg szakembert hívtak be Oroszországba Angliából, hogy segítsenek. Érdekes megállapítást tesz Olga Jermakova arról, hogy a közelgő krími háború miatt ugyan megromlott az angol szakemberek kapcsolata a helyiakkal, ennek ellenére mégis folytatódtak a munkák.²²

2016 első számában egy remek művészettörténeti írást olvashatunk Jermak atamán zászlójáról. A szerző, Arszenyij Petrov célja, hogy bebizonyítsa a Kreml Fegyvertárában őrzött zászló valójában a XVII. században készült, nem pedig, ahogy sokan állítják, a XIX. században. Ezenfelül megpróbálja megállapítani a zászló készítésének pontos helyét. A korabeli évkönyvek a pravoszlávia terjesztéseként írták le Jermak hadjáratát. Egy közel kortárs „történész”, Szemjon Remezov szerint is egy keresztes hadjáratról lehetett szó. Részint emiatt történhetett meg, hogy Jermakot egyfajta vallási „misztikum” vette körül már a XVII–XVIII. században, aminek következtében vallási relikviák is kapcsolódtak hozzá, többek között Jermak zászlaja.²³ A kozák atamánnak több lobogója is volt, amelyek közül egyes darabok mára már elvesztek, ugyanakkor három biztosan fennmaradt a már említett Fegyvertárban. A szerző elsősorban ezekre koncentrálna írja meg tanulmányát. Legelőször ikonográfiai szempontokat vizsgál, s megállapítja, hogy a zászló hagyományörző. A motívumai bizánci hatásokat mutatnak (a XV. század elején voltak hasonlóak), amelyek még Jermak kora előtt érkezhettek a térségbe. Ugyanakkor az ehhez hasonló motívumokat tartalmazó oroszországi zászlók közül a legkorábbi a XVII. század elejéről származik. Emiatt állítja, hogy ikonográfiai szempontokat figyelembe véve túlságosan hosszú időszakról van szó, ezért nem lehet ezt a fajta megközelítést használni. Helyette stilisztikai elemzéssel próbálkozik.²⁴ Ez alapján A. Petrov valahova a XVII. és XVIII. század fordulójára teszi a zászló keletkezését, mivel több hasonló motívumot talált a

²² ОЛЬГА ЕРМАКОВА, «Противники или союзники? Крымская война и британско-российское техническое сотрудничество на Урале», *Quaestio Rossica*, № 3 (2015): 66–78. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/163/124> (Hozzáférés: 2020. március 8.) DOI: [10.15826/qr.2015.3.112](https://doi.org/10.15826/qr.2015.3.112)

²³ АРСЕНИЙ ПЕТРОВ, «Знамя Ермака» из собрания Оружейной палаты: легенда и факты», *Quaestio Rossica*, № 1 (2016): 158–159. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/article/view/147/2947> (Hozzáférés: 2020. március 10.) DOI: [10.15826/qr.2016.1.147](https://doi.org/10.15826/qr.2016.1.147)

²⁴ Uo. 161.

kortárs évkönyvekben és más művészeti alkotásokban. Ezt a tényt erősíti továbbá, hogy a XVII. század végén már többször írnak a zászló megjelenéséről egyes szibériai városokban.²⁵

A 2016. év második számában újabb példát láthatunk a *Quaestio Rossica* interdiszciplináris jellegére. Az egyik fő témája az „Orosz művészet politikával és anélkül”. Ennek keretében megjelenik többek között Szverdlov „ikonográfiája” is.²⁶ Wim Coudenys cikke a XVIII. századi fordítókat és a historiográfia, mint tudomány fejlődését mutatja be Oroszországban.²⁷ Az írást több kisebb fejezetre osztotta a szerző, amelyek közül az első egy gyakori kérdést vet fel: lehetséges-e, hogy a külföldiek megértsék az orosz történelmet? Ugyanis az oroszországi történetírásban gyakran találkozni azzal a véleménnyel, állítja a szerző, hogy Gottlieb Siegfried Bayeren és Gerhard Friedrich Mülleren²⁸ kívül lekicsinylik Oroszország szerepét az egyetemes történelmen belül.²⁹ Ezt követően a szerző olyan témákról ír, mint „orosz történészek – idegenek a saját országukban”, vagy hogyan „került külföldre” az orosz történelem? A cikkben elsősorban a fordítók és történészek viszonyáról olvashatunk, ennek a viszonnak a fejlődéséről.

A 2016-os évfjárt negyedik száma szinte teljes egészében szakít a történelmi tematikával. A „Problema Voluminis” az orosz aranykor itthon talán leghíresebb drámaszerzőjével, Csehovval foglalkozik. Fontos megjegyezni, hogy ezt is tudományágakon átívelően teszi. Először Csehov utazását mutatja be, majd ezt követően Szahalin-sziget c. könyvét elemzi, végezetül az említett tájegység Csehov munkásságára gyakorolt hatását vizsgálja.³⁰

A *Quaestio Rossica* eddigi történetében nehéz olyan tematikus lapot találni, amely kifejezetten egy esemény évfordulójának apropójaként jelent volna meg. Meg kell jegyezni viszont, hogy minden egyes számnak megvolt a maga vezető témája, de nem általában egy történelmi

²⁵ Уо. 163–164

²⁶ ЕВГЕНИЙ АЛЕКСЕЕВ, ЕВГЕНИЙ БУРДЕНКОВ ««Иконография» Товарища Андрея (Якова Свердлова) и механизм советского мифотворчества», *Quaestio Rossica*, № 2 (2016): 45–80. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/188/141> (Hozzáférés: 2020. március 8.) DOI: [10.15826/qr.2016.2.158](https://doi.org/10.15826/qr.2016.2.158)

²⁷ ВИМ КУДЕНИС, «Переводчики XVIII в. и становление историографии как науки в России», *Quaestio Rossica*, № 2 (2016): 209–233. DOI: [10.15826/qr.2016.2.165](https://doi.org/10.15826/qr.2016.2.165)

²⁸ G. S. Bayer (1694–1738) és G. F. Müller (1705–1783) német származású történészek, akik később a Pétervári Akadémia tagjai lettek. Előbbi az orosz középkorral foglalkozott, míg utóbbi részt vett a második kamcsatkai expedícióban is.

²⁹ КУДЕНИС, «Переводчики XVIII в. и становление историографии как науки в России», 211.

³⁰ Остров Сахалина Антона Чехова, *Quaestio Rossica*, № 4 (2016): 49–93. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/203/155> (Hozzáférés: 2020. március 8.)

eseménnyel kapcsolatosan. Sokkalta inkább nagyobb, átfogóbb témák kerültek eddig bemutatásra, mint például: külföldiek Oroszországban, a Kijevi Rusz kulturális öröksége, vagy a démonok és szörnyek az orosz kultúrában. Ez alól, félig-meddig akad egy kivétel, a 2017-es év harmadik lapszáma, amelynek fő témája az 1917-es orosz forradalom. Magyarítani talán nem is kell ennek az okát. Az említett részben elsősorban történelmi munkákat találhatunk, ugyanakkor ezek széles palettán helyezkednek el. Szó esik a geopolitikáról,³¹ a nők helyzetéről,³² gazdaságtörténelemről³³ stb. Új forrás bemutatására is sor került az „Origines” rovatban. Nyikolaj Baranov egy német tiszt visszaemlékezéseit tárja eléünk az első világháborúval és az orosz forradalommal kapcsolatban.³⁴ A forradalom fontosságát jelzi, hogy még a 2017-es év egy másik számában is külön fejezetet szentelnek neki, igaz ott már más kérdéskör is megjelenik.

Venyiamin Alekszejev, Konsztantyin Zubkov és Igor Poberezsnyikov nagyszabású közös írása Oroszország nagy változásairól szól a civilizációs és geopolitikai dimenziókban.³⁵ A szerzők szerint Oroszországra új, globális kihívások várnak, ezért tartották fontosnak, hogy megvizsgálják milyen kihívásokkal találkozott az orosz állam az újkor időszakában, illetve milyen hatások érték az országot, elsősorban a modernizáció kérdéskörében. Először a „kihívás” fogalmát definiálják egy brit történész értelmezése alapján. Ezt követően Oroszország sajátos helyzetét mutatják be. Eszerint az orosz állam Kelet és Nyugat határán fekszik, ezért mind a két régió hatással volt a fejlődésére. Ez a két hatás nagyban befolyásolta a „kihívásokat”, amelyek széles skálán mozognak, kezdve a természeti kihívásoktól egészen a szociális-politikai kihívásokig.³⁶ Szerintük az orosz civilizációt olyan kifejezésekkel lehet illetni, mint „a nyugati civilizáció fiáléja”, vagy a „keleti típusú civilizáció”, esetleg „híd Nyugat és Kelet között”. Az orosz fejlődés akkor vette kezdetét, mikor a keleti rítusú kereszténységet kezdték el követni a X. században. A későbbi évszázadokban erre az alapra

³¹ В. АЛЕКСЕЕВ, К. ЗУБКОВ, И. ПОБЕРЕЖНИКОВ, «Большие вызовы в истории имперской России: цивилизационное и геополитическое измерение», *Quaestio Rossica*, № 3 (2017): 619–634. URL: <https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/240/177> (Hozzáférés: 2020. március 10.) DOI: [10.15826/qr.2017.3.241](https://doi.org/10.15826/qr.2017.3.241)

³² ДЖОРДЖ ГИЛБЕРТ, «Женщины, национализм и российские правые организации (1905–1917)», *Quaestio Rossica*, № 3 (2017): 656–674. DOI: [10.15826/qr.2017.3.243](https://doi.org/10.15826/qr.2017.3.243)

³³ С. НЕФЕДОВ, «Продовольственный кризис в Петрограде накануне Февральской революции», *Quaestio Rossica*, № 3 (2017): 635–655. DOI: [10.15826/qr.2017.3.242](https://doi.org/10.15826/qr.2017.3.242)

³⁴ Н. БАРАНОВ, «Первая мировая война и Русская революция в воспоминаниях немецкого офицера Вильгельма Вёльфинга», *Quaestio Rossica*, № 3 (2017): 779–806. DOI: [10.15826/qr.2017.3.250](https://doi.org/10.15826/qr.2017.3.250)

³⁵ АЛЕКСЕЕВ, ЗУБКОВ, ПОБЕРЕЖНИКОВ, «Большие вызовы в истории имперской России: цивилизационное и геополитическое измерение», 619–634.

³⁶ Уо. 621–622.

építve fejlődött tovább, miközben a frontiert egyre kijebb tolva hatalmas területeket integrált saját magába. A XVI–XVII. században öt kihívást sorolnak fel: a száraz klíma, a kolonizáció, a szomszédos államok támadásai, az állandó belső mozgás és a tatár iga. Egy érdekes megállapítást is átvesznek, miszerint 1368 és 1893 között minden második évre jut csupán egy olyan év, amikor az oroszok nem háborúztak. A nagy történelmi kihívásokhoz sorolják II. Sándor uralkodásának időszakát is, amikor elsősorban technikai-gazdasági, illetve társadalmi-politikai változások történtek.³⁷ Az írásban az orosz modernizációs törekvésekről szintén szó esik, amelyeket három nagy korszakra osztanak fel. Az első időszakot I. (Nagy) Péter nevéhez kötik, ami a kezdetét adta az orosz felvilágosodásnak. A második korszak a katalini-sándori modernizáció (a XVIII. századtól egészen a XIX. század elejéig), míg a harmadik a XIX. század vége és a XX. század kezdete.³⁸ A szerzők összességében úgy vélik, hogy a kezdeti agrárius országból egy iparosodott nagyhatalom született.³⁹

A lapszámokon átívelő téma nemcsak és kizárólag az orosz forradalom esetében jelenik meg. Nagy Péter második európai utazásának története szintén többször előfordul. Ennek szellemében D. A. Regyin a 2017-es év második számában erről az utazásról írt Pjotr Pavlovics Safirov báró levelei alapján, amelyeket Alekszandr Danyilovics Mensikov hercegnek címzett.⁴⁰ A cikket két nagy részre lehet osztani: az első fele a bevezető és a levelek bemutatása. Itt ír P. P. Safirovról, illetve a levelek sorsáról. Mint megtudjuk, eredeti változatban nem maradtak fenn a források, mivel egy 1737. május 29-ei tűzvész alatt elégték. Másolatként viszont mind a mai napig láthatóak és olvashatóak, a szerző is ezeket használta fel.⁴¹ A tanulmány második felében e leveleket közli az olvasóval.

Külön említésre méltó a 2018-as évfolyam második száma. Ugyan megmarad a történelemtudomány keretén belül, de mindeközben aktuálpolitikára is reflektál. „Oroszország és Ukrajna: az állam- és nemzetépítés ellentmondásos tapasztalata” címmel olyan témák kerülnek bemutatásra, mint például a „Kis Oroszország” feletti kontrol a XVII. század második

³⁷ Uo. 623–625.

³⁸ Uo. 626.

³⁹ Uo. 626.

⁴⁰ Д.А. РЕДНИ, «Второе путешествие Петра Первого в Европу в письмах барона П.П. Шафирова князю А.Д. Меншикову (1716–1717)», *Quaestio Rossica*, № 2 (2017): 471–502. DOI: [10.15826/qr.2017.2.229](https://doi.org/10.15826/qr.2017.2.229)

⁴¹ Uo. 473.

felében, vagy „Mit lehet tenni Ukrajnával: Sztanyiszlav Lescsinszkij és Mazepa hetman 1705-ben”.⁴²

A 2016-os évtől kezdve minden lapszám végén külön bemutatják az adott kötet szerzőit. Ezt megvizsgálva láthatjuk, mennyire sokszínű a folyóiratban publikáló tudósok közössége. Oroszországon kívül írtak a folyóiratba Belgiumból (Wim Coudenys, Emmanuel Waegemans), Németországból (Troebst Schtefan, Müller Steven), Izraelből (Kaminsky Valery, Lapidus Rina), Ausztráliából (Lagerberg Robert, McGregor Andrew), az Amerikai Egyesült Államokból (Moch Leslie Page, Binney Matthew), Olaszországból (Caroli Dorena, Basile Giovanni Maniscalco), Bulgáriából (Vacheva Angelina), Franciaországból (Le Goff Armelle, Mézin Anne), Nagy-Britanniából (Harris James, Zorin Andrei), Lengyelországból (Bednarz Piotr, Gadomski Aleksander), Svájcban (Amacher Korine, Morard Annick), Ukrajnából (Milchev Vladimir), Kazahsztánból (Kotlyarova Tatyana), Kanadából (Yekelchik Serhy, Stepenberg Maia), Csehországból (Tomashkova Elena), az Egyesült Arab Emírátsból (Korchmina Elena), Ausztriából (Schwarcz Iskra), Kínából (Liu Juan, Gong Lei), Szlovákiából (Grominová Andrea) és természetesen Magyarországról is (Szvák Gyula, Krausz Tamás).

Egy térképre felrajzolva azt láthatjuk, hogy a folyóiratnak elsősorban európai kapcsolatai vannak, ezt követően a legtöbb külföldi Amerikából (Egyesült Államok), majd végül Ázsiából (Kína és Japán) írt a periodikába. Európában közel 50 várost találunk, ahonnan akár többen is publikáltak egy-egy cikket a *Quaestio Rossica*-ban. Ezek közül a legtöbbet Párizsból, de a városok összességében Németország foglalja el az első helyet. Nem feltétlenül egyetemekről és akadémiai intézményekből írtak cikkeket, vannak úgynevezett „független kutatók” is, mind Európában, mind pedig Amerikában. Utóbbi esetre jó példa Cheney városa Washington államból.⁴³

⁴² Россия и Украина: противоречивый опыт государственного и национального строительства, *Quaestio Rossica*, № 2 (2018), URL: https://qr.urfu.ru/ojs/index.php/qr/issue/view/306/227_329-438 (Hozzáférés: 2020. március 22.)

⁴³ *Quaestio Rossica*: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1Y39P5xMNAAbQip_aJnFpgwV4PcnQrFmLz&ll=48.871429312742556%2C20.290894099999999&z=4

A *Quaestio Rossica*-ban publikált külföldi szerzők előfordulási helye. A térképért és a városok pontos nevéért ld. részletesebben a térképet a 43. lbj.-ben megadott linken.

Érdeemes még azt is megvizsgálni, hogy Oroszország belül hogy oszlanak meg a szerzők, mennyire uralkodó Szentpétervár és Moszkva, illetve mekkora teret tudtak végül biztosítani a „vidéki” szerzők számára. Értelemszerűen a jekatyerinburgi szerzők dominálnak minden egyes évben. Őket egybeszámoltam a moszkvai és pétérvári szerzőkkel. Így a következő diagrammot kapjuk, ahol a sárga szín jelenti az előbbi három városból lévő szerzőket, míg a piros az összes többi orosz városban lévő:

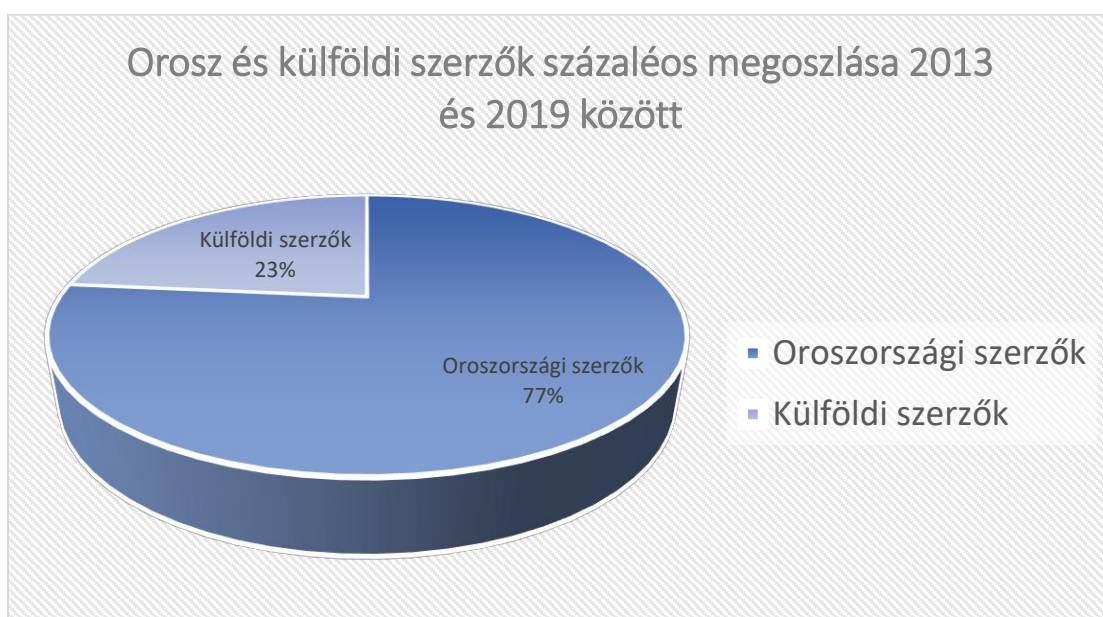
Annak ellenére, hogy minden évben a sárga oszlop dominál, mégis jelentős a többi városokból származó tudósok száma. (Hiszen a sárgába szín a jekatyerinburgi szerzőket is jelöli.) Amennyiben őket kivesszük, Szentpétervár és Moszkva egyáltalán nem dominál. A vidéki

városok közül a legtöbb szerzővel Novoszibirszk rendelkezik, de voltak kutatók Tverből, Nyizsnyij Novgorodból, Szamarából, Tomszkból, Tyumenyből, Cseljabinszkből, Volgográdból stb. is.

A vidéki szerzők nagyszámú jelenlétét támasztja alá a fenti kördiagram is. Ebben jól látható, hogyha külön vesszük Jekatyerinburg városát, a nem pétervári és moszkvai szerzők összességében már többet tesznek ki, mint a másik két város szerzői.

A külföldi szerzők száma százalékos arányban ugyan eltörpül a hazai szerzőkétől (23-77%), minden egyes évre lebontva mégis jól látható, hogy a *Quaesto Rossica* nagy teret ad a külföldiek számára is. 2013-ban a nem orosz írók 36%-ot, 2014-ben 35%-ot, 2015-ben 28%-ot, 2016-ban és 2017-ben 18%-ot, 2018-ban 28%-ot, míg 2019-ben 17%-ot tettek ki.

III. Összegzés

Zárásképpen az említett példák alapján nézzük meg, mennyire sikerült megvalósítani a folyóiratnak a kezdeti célokat. Ugyan csak pár éve jelent meg a tudományos „piacon”, de sok külföldi is publikálni kezdett a folyóiratban. Ezáltal azon elképzelés, hogy összekötő kapocs legyen a különböző nemzetiségű ruszisták között, sikeresen megvalósult. Szintén véghez tudták vinni, hogy nemcsak és kizárólag a történelemtudományhoz kapcsolódó írások jelennek meg. Láthattunk példát irodalomtudományra, nyelvészetre is, de a kultúra további szegmensei számára szintén teret adtak az eddigi lapszámok.

A nemzetközivé válás egyik fontos kritériuma, hogy minél többen és minél szélesebb körben hivatkozzanak a folyóirat különböző tanulmányaira, amit kétségtelenül sikerült elérnie a *Questio Rossicá*nak. Másik fontos szempont, hogy minél több idegen nyelvű publikáció jelenjen meg. Összesen négy nyelven lehet publikálni: németül, franciául, angolul és természetesen oroszul. Az előbbiekhöz kapcsolódik, hogy hány külföldi kutató publikált már a folyóiratban. Ahogy fentebb láttuk, Oroszországon kívül tizenkilenc állam tudósai írtak már legalább egy cikket a *Quaestio Rossicá*ban.

A folyóirat a források esetében is sikeresen teljesítette a tervezetteket. Külön rovatot hoztak létre a forrásközlésekre, illetve a tanulmányok is elsősorban eddig kiadatlan dokumentumokra hivatkoznak.

Legvégül ki kell emelni, hogy habár ilyen deklarált céljuk nem volt, de szakítottak a hagyományos, túlhaladott politikatörténeti megközelítéssel. Vannak természetesen ilyen jellegű munkák is, ám ezen felül megjelenik többek között a nőtörténet, a város/helytörténet, a kultúrtörténet, a vallás/eszmetörténet és a gazdaság- és társadalomtörténet is.

A *Questio Rossicá*t fellapozva, egy nemzetközi színvonalú, korszerű szemléletű, az egyetemes ruszisztika számára inspiráló tanulmányokat tartalmazó, és külső megjelenésében is vonzó folyóiratot tarthat kezében az érdeklődő szakember olvasó.